

vr 08 jun 2018
20.00 Kamermuziekzaal

SALON LIBEER

Volkse wortels in de muziek
van Bartók & Kodály

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Sinds hij op twintigjarige leeftijd de prestigieuze Juventusprijs ontving, werd **Julien Libeer (BE)** door binnen- en buitenlandse pers geprezen als een van de meest markante muzikale persoonlijkheden van de jonge generatie. Na verschillende masterclasses vervolmaakte Libeer in 2014 zijn pianostudies aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth, eerst onder de leiding van Abdel Rahman El Bacha, daarna bij Maria João Pires. Hij kreeg regelmatig advies van Dmitri Bashkurov en volgde masterclasses bij Alfred Brendel, András Schiff, Andrej Jasinski ... Libeer was de afgelopen jaren te gast in verschillende grote concertzalen, en is een veelgevraagde kamermuzikant. In 2013 won hij de Klara Muziekprijs. Ook presenteerde hij de Canvasreeks Studio Flagey Klassiek, waar hij verschillende collega-musici bijeenbracht en interviewde.

Alicja Gescinska (BE/PL) verhuisde als zevenjarig meisje met haar ouders van Polen naar België, op zoek naar een betere toekomst in het 'vrije Westen'. Ze is doctor in de filosofie en raakte in 2012 bekend bij het grote publiek met haar boek *De verovering van de vrijheid*, een filosofisch pleidooi voor meer positieve vrijheid. Sindsdien heeft ze naam gemaakt als een van de belangrijkste jonge intellectuelen in Vlaanderen en Nederland. Ze schrijft geregeld columns, opiniestukken en essays voor verschillende kranten en tijdschriften. In 2016 kwam haar debuutroman *Een soort van liefde* uit. De afgelopen drie jaar woonde ze met haar gezin in de Verenigde Staten en werkte ze als docente politieke wetenschappen aan Amherst College.

Singing Molenbeek (BE) is een Brussels koor, deel van 'CHANTER pour vivre ENSEMBLE', dat kinderen van verschillende Molenbeekse lagere scholen samenbrengt. Opgericht door Zeno Popescu in 2014, staat het koor symbool voor de overtuiging dat muziek een fundamenteel element is van het onderwijs en van het gemeenschapsleven. Luisteren, amusement, vertrouwen, solidariteit en discipline staan centraal voor de 140 kinderen uit vier Molenbeekse scholen. Dit bijzondere project wordt ondersteund door muzikanten als Lorenzo Gatto, Julien Libeer, Sylvain Pénard en Ana-Camelia Stefanscu.

Uitvoerders & programma

Julien Libeer: piano
Kinderkoor Molenbeek: koor
Zeno Popescu: koordirigent
Alicja Gescinska: filosoofe

Belá Bartók (1881-1945)
In open lucht, BB89 (1926)
Suite, opus 14, BB70 (1916)
Selectie uit *Mikrokosmos*, BB105 (1926-1939)

Traditionele Hongaarse volksliederen
(opgetekend door **Zoltán Kodály**)
Gólya gólya gilice
Lence Borso Kasa
A Leyanika Szotalan
Tyukkergeto
Furdo Utan
Mikor Mentem Misere
Ajde Jano

Julien Libeer kondigt de volgorde van de werken aan tijdens de voorstelling.

Met de steun van Piano's Maene

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

KLAVIER LEZING & DEBAT

bio

Inspiratie uit de volksmuziek bij Bartók en Kodály

Meer nog dan hun West-Europese collega's hebben de componisten uit Oost-Europa zich in de 19e en 20e eeuw heel erg laten inspireren door hun eigen volksmuziek. Die volksmuziek werd beschouwd als een van de zuiverste uitingen van de volksziel. Ze was ontstaan vanuit het volk zelf, en niet vanuit de hogere culturele regionen. Daardoor was ze ook echt een symbool van volksidentiteit en meteen ook een ideaal instrument om gevoelens van samenhang uit te drukken. In de volksmuziek vond men de wortels van een gemeenschappelijk verleden en de inspiratie voor een gezamenlijke toekomst.

Voor 'klassieke' componisten was dat brede draagvlak bijzonder aantrekkelijk, ook al omdat zij in de 20e eeuw steeds meer af te rekenen kregen met een imago van elitarisme en (muzikale) ontoegankelijkheid. Heel wat luisteraars hadden inderdaad in toenemende mate de indruk dat de klassieke muziek afstand nam van 'het volk' en zich liever

'Klassieke componisten kregen in de 20e eeuw steeds meer een imago van elitarisme en (muzikale) ontoegankelijkheid.'

isoleerde in een chique omgeving van (vooral rijke) gelijkgestemden. Voor vele klassieke componisten was dat een rampscenario. Enerzijds wisten (en wilden) ze wel dat ze deel uitmaakten van een traditie die niet afgestemd was op de brede middelmaat, maar anderzijds wilden ze het grote publiek zeker ook niet zomaar de rug toekeren. De volksmuziek vormde voor hen dan ook een ideaal medium om bruggen te slaan. Door het gebruik van volkse melodieën, ritmes, instrumentaties ... was een zekere herkenning bij een breder publiek gegarandeerd; maar tegelijkertijd gaf het aan de componisten ook de mogelijkheid om de muzikale folklore een extra dimensie te geven door ze te versmelten met verworvenheden en nieuwe mogelijkheden uit de klassieke traditie.

Die kruisbestuiving heeft er ook voor gezorgd dat volksmuziek in zeer verschillende gradaties en vormen in het repertoire voorkomt. De eenvoudigste manier is die waarbij de volksmelodieën (nagenoeg) letterlijk behouden blijven maar verbonden wordt met begeleidingen die méér doen dan alleen maar de meest voor de hand liggende harmonieën spelen. In dergelijke werken worden de melodieën als het ware van onderuit verrijkt. Ze krijgen een extra leven doordat de begeleidende partijen de vanzelfsprekendheid overstijgen. Dat is wat er gebeurt in bijvoorbeeld de *Hongaarse volksliederen* van Zoltán Kodály. Dat zijn stuk voor stuk melodieën die tot het Hongaarse collectieve geheugen behoren, maar die een meerwaarde krijgen dankzij de vindingrijkheid van Kodály's pianopartijen. De liederen zijn meestal heel erg kort, maar slagen er toch in om heel snel een diepe en mysterieuze sfeer op te roepen. De volslagen onbekendheid van de Hongaarse taal in West-Europa maakt dat mysterie bij ons alleen nog maar groter.

Béla Bartók neemt volksmuziek op in 1908.

Een tweede manier om met volksmuziek om te gaan is veel vrijer en kan bijvoorbeeld mooi geïllustreerd worden aan de hand van het eerste deel uit Bartók's *In open lucht*. Dat is een uitgesproken klassiek en modern stuk waarin Bartók al zijn duivels ontbindt en de piano als een heus slaginstrument behandelt. De titel van het deel is trouwens *Met trommels en fluiten*. Onderzoek heeft uitgewezen dat Bartók zich voor dit deeltje liet inspireren door het volksliedje *Gólya gólya* (*Ooievaar, ooievaar*). De melodie is weliswaar niet exact dezelfde, maar het ritme wel. Bovendien wordt het liedje niet integraal aangehaald, maar slechts enkele maten eruit. Het gaat dus in geen geval om een zetting van het kinderliedje zelf. De ooievaar is hoogstens een inspiratiebron om een stuk te schrijven dat zich vervolgens volledig los van dat kinderliedje ontwikkelt. Het liedje is hoogstens een spoor dat het eigenlijke stuk verder op weg helpt. Maar juist de inspirerende kracht van zo'n volkse melodie zorgt voor een interessant aanknopingspunt, zelfs als de uitwerking ervan uitgesproken modernistisch is.

In *Mikrokosmos* gaat Bartók vaak op dezelfde manier te werk. Die compositie bestaat uit zes boeken met in totaal 153 stukjes en stukken die geleidelijk aan toenemen in complexiteit. Het eerste boek is bedoeld voor beginnende pianisten, het laatste voor volleeerde virtuozen. Doorheen de zes bundels duiken voortdurend titels op die verwijzen naar een volkse origine, zonder dat ze daarvoor ook letterlijk

op bestaande melodieën gebaseerd zijn. Soms vertrekt Bartók gewoon van elementen die karakteristiek zijn voor de Hongaarse (of andere) volksmuziek en gaat daarmee dan vrij aan de slag. Op die manier ontstaat in feite een derde groep van volksmuziek-gerelateerde composities: ze zijn geïnspireerd op specifieke muzikale karakteristieken, maar vertrekken niet vanuit een concrete en herkenbare volksmelodie. Desondanks blijven ze muzikaal vaak even 'volks' als de stukken die wél van een benoembare bron vertrekken. Dat is bijvoorbeeld ook het geval voor Bartók's *Suite*, opus 14. Bartók legde er zelf de klemtoon op dat dit pianowerk geen volksmelodieën bevat en dat het volledig gebaseerd is op originele thema's die hij zelf bedacht. Maar desalniettemin blijkt al vanaf de eerste noten hoezeer die eigen ingevingen bepaald zijn door zijn Hongaarse origine. Toch is de *Suite* voor hem tegelijkertijd een belangrijke poging om zich in de vooruitgangsbeweging van het eigentijdse modernisme te plaatsen. Met het stuk wilde hij afstand nemen van de laat-romantische stijl, die erg 'akkoordisch was, met onnodige versieringen, zoals gebroken akkoorden en andere dergelijke figuren'. Hij wilde zijn eigen pianostijl ontvetten en evolueren naar een simpelere en gespierdere stijl. Het is mooi dat de volksmuziek daarbij geen belemmering vormde, maar eerder als onrechtstreekse inspiratiebron dienst deed.

— Pieter Bergé

DE JAREN 1881 EN 1882

Béla Bartók werd geboren op 25 maart 1881. Op 4 januari van datzelfde jaar dirigeerde Johannes Brahms in Breslau zijn *Akademische Festouverture* waarin hij studentliederen zoals onder meer *Gaudeamus igitur* had verwerkt. Groter en wellicht belangrijker nieuws was het overlijden van de Russische tsaar Alexander II op 13 maart, bij een bomaanslag door de radicale groepering 'Narodnjaja Volja' (Volkswil). Tien dagen later, op 23 maart overleed op 42-jarige leeftijd de Russische componist Modest Mussorgsky, bekend van zijn opera *Boris Godunov*, de pianocyclus *Beelden van een schilderijtentoonstelling* en van de cyclus *Liederen en dansen van de dood*. Die andere beroemde Rus, de romanschrijver Fjodor Dostojevski, was al een goede maand voordien, op 9 februari, op 59-jarige leeftijd overleden. Zijn romans *Misdaad en straf* uit 1866 en *De Gebroeders Karamazov* uit 1880 behoren tot het literaire werelderfgoed.

Ook in de Verenigde Staten werd in 1881 een regeringsleider vermoord. De Republikeinse president James Garfield, beëdigd op 4 maart, werd op 2 juli door de 39-jarige Charles Guiteau in de rug geschoten en bezweek op 19 september aan zijn verwondingen. Op 14 juli 1881 werd Henry McCarthy, alias Billy the Kid, zowat de meest legendarische revolverheld van het Wilde Westen, neergeschoten door Pat Garret, de sheriff van Lincoln County in New Mexico. 1881 was eveneens het geboortjaar van drie later beroemd geworden beeldende kunstenaars: de expressionistische schilders en beeldhouwers Wilhelm Lehmbruck en Max

Pechstein en Pablo Picasso, de wellicht beroemdste en invloedrijkste kunstenaar van de 20e eeuw.

Zoltán Kodály werd op 16 december 1882 geboren, twee maanden nadat János Arany, een van Hongarijes grootste dichters, was overleden. Ook Charles Darwin, auteur van het baanbrekende *On the Origin of Species by Means of Natural Selection* (1871); de Engelse dichter-schilder Dante Gabriel Rossetti, leider van een groep Britse kunstenaars die zich de prerafaëlieten noemden, en de Amerikaanse filosoof Ralph Waldo Emerson, overleden in 1882. Anderzijds was 1882 dan weer het geboortjaar van de Russische componist Igor Stravinsky (17 juni) die de 20e-eeuwse muziek een nieuw elan gaf; van de Franse schilder Georges Braque (13 mei); de Engelse schrijver James Joyce, wiens *Ulysses* zowat het beroemdste boek ter wereld werd (2 februari) en van de Franse toneelauteur Jean Giraudoux (29 oktober). Nietsches *Die fröhliche Wissenschaft* werd in 1882 gepubliceerd en op 26 juli ging in Bayreuth Wagners *Parsifal* in première. Het Berliner Philharmonisches Orchester, geleid door Hans von Bülow, werd in 1882 gesticht.

— Johan Huys

DE SMAAK TE PAKKEN?

Brei een lekker voorgerecht of dessert
aan je culturele uitstap

Concertgebouwcafé

Het Concertgebouwcafé kreeg vorig jaar een nieuw kleedje aangemeten. Met een nieuwe keuken, een nieuwe kaart vol verse en seizoensgebonden gerechten en bovenal heel veel extra ruimte voor een gezellig drankje, een lekkere lunch of een rustmoment met de krant.

concertgebouw.be/cafe

Concertgebouw Servies

Het Concertgebouw legt je samen met enkele horecazaken uit de buurt in de watten voor of na de voorstelling. Geniet rustig van je maaltijd én van de voorstelling.

En profiteer van een culinair extraatje op vertoon van je ticket!

concertgebouw.be/servies

WORD VRIEND MET JULIEN LIBEER ALS PETER

- Boek als eerste je tickets voor het nieuwe seizoen
- Beleef een unieke meet & greet

Meer over deze en andere voordelen op
www.concertgebouw.be/vrienden

— CONCERT —
— GEBOUW —
— VRIEND —

In de kijker

ZATERDAG

23 JUN 2018

20.00 Concertzaal

Julien Libeer & Les Métamorphoses Orchestra Inauguratieconcert rechtsnarige piano

130 jaar na de laatste grote vernieuwing in de pianowereld door Steinway, ontwierp pianobouwer Chris Maene de 'rechtsnarige' piano. Concertgebouw Brugge kocht als eerste concertzaal ter wereld dit staaltje van West-Vlaamse innovatie aan. Julien Libeer, geruggesteund door Les Métamorphoses Orchestra, beroert de toetsen in repertoire dat drie eeuwen overspant.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

ZATERDAG

01 DEC 2018

20.00 Kamermuziekzaal

© Tim Theo Deceuninck

Salon Libeer Camille Thomas speelt Prokofiev en Shostakovich

Zowel Shostakovich als Prokofiev moesten heel hun leven lang het moeilijke evenwicht zien te bewaren tussen hun artistieke vrijheid en het autoritaire Russische regime. Julien Libeer onderzoekt deze moeilijke omstandigheden in een meeslepend gesprek met een expert ter zake, Francis Maes. Tussendoor brengt Libeer samen met celliste Camille Thomas enkele exemplarische werken tot klinken.